

šanja? Kdo lahko kaj pridobi iz odgovorov? in Kakšna je zgodovina določenega problema?, so tudi ob spoznavanju lezbičnih študij in lezbičnega vprašanja postala pripomoček pri odkrivanju stigmatizacije Drugačnega/Drugega/Tujca. Skozi (avto-)fotografijo, film in druge vizualne medije pa smo skušali razčleniti reprezentacije spola (*gender*), seksualnosti in etničnosti. Spraševali smo se o avtobiografiji in njeni povezanosti z (avto)fotografijo, o družinskih albumih in njihovi podobi življenja, sami pa smo v fotografski delavnici skušali posneti fotografije, za katere smo menili, da so izključene iz družinskih albumov. Film Spike Leeja *Jungle Fever* (1991) pa je razmišljanje skušal bolj osredotočiti na kategorijo "belosti", njeno neopredeljivost, vse in nič obenem.

Zgodovino žensk so predavateljice skušale prikazati kot "ob"-zgodovino uradne zgodovinske znanosti, njen manj očitni in posplošujoč del, ki pa ga lahko opazujemo od mikrodo makroravnini. Iz individualnih zgodovin (kot smo udeleženci na delavnicah primerjali povojno obdobje v življenju starih mater ali drugih žensk) smo skušali sklepati na širše povezave in dejavnike, ki so pričali o vpletenosti v določeno zgodovinsko obdobje (npr. v Veliki Britaniji "kolonialističnih ostan- kov" uporabe bombaža, ki je izviral iz Indije, do povojne revščine, vključevanja v nacionalno specifične politične stranke itd.), predavateljice pa so skušale prikazati tudi samo

dekonstrukcijo zgodovine kot znanosti, ki naj bi bila podvržena moški hierarhiji vrednotenja dogodkov (vojne), in zgodovino, ne kot popisovanje in opisovanje kronološkega sosledja, postavljanje mejnikov, ampak kot analizo diskurzov⁶. Ogledali smo si tudi IIAV v Amsterdamu (International Information Centre and Archives for the Women's Movement) in primerjali institucionaliziranost ženskih študijev po različnih evropskih državah, seznanili pa so nas tudi s nizozemsko organiziranostjo (klasifikacijami in tipologijami) spominov in zgodovine. Zgodovina kot proces vključevanja in izključevanja pa je bila razložena tudi kot širši (npr. na nacionalni ravni) proces oblikovanja identitete, ki naj bi vedno ločila med zasebnimi in javnimi spomini.

Želje številnih udeležencev so bile, da bi se v prihodnje poletna šola bolj osredotočila na aktualne procese, ki se dogajajo zdaj in tu, v Evropi, in sicer procese "približevanja Vzhoda Zahodu", o katerih naj bi v prihodnje več razpravljali. Ne kaže govoriti o rasizmu in etničnosti s pozicije belca in ob tem ne slišati glasov Drugega (ker jih na poletni šoli ni)⁷, ko obenem obstajajo procesi vključevanja in izključevanja že med samimi udeleženci poletne šole (npr. zaradi različnega poznavanja določenih problemov), te pa lahko prenesemo tudi na širši evropski prostor in problem beguncev, manjšin ipd. Ob njihovi prisotnosti in govorečnosti.

Kristina Toplak

POLETNA ETNOLOŠKA DELAVNICA RAČJI DVOR 1996 (8. - 18. 7. 1996)

Od 8. do 18. julija je v Sv. Juriju v Slovenskih goricah potekala etnološka delavnica v okviru projekta *Muzej na prostem Račji dvor* v organizaciji Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Maribora. To je bila že druga delavnica ZVNKD, ki je bila namenjena osmošolcem in srednješolcem. Letos so se je udeležili dva dijaka in dve učenki višjih razredov osnovne šole ter dve študentki etnologije kot mentorici.

Namen delavnice je seznanitev udeležencev z etnološkim raziskovanjem in delom na terenu, katerega rezultati bodo nekoliko sestavni del muzejske vsebine. Seznanili smo se s pojmom muzeja na prostem, sodelavci z zavoda pa so nam podrobneje predstavili načrt za bodoči muzej.

Izbira tem je neposredno povezana s potrebami projekta. Zato sta se lanskim raziskavam (vrtovi na podeželju, življenje viničarjev in življenje kovačev) letos pridružili še dve z delovnim naslovom *Gostilne in trgovine na podeželju med obema vojnoma, v času II. svetovne vojne in vse do 50-ih let*. Zavod je z nakupom gostilniškega šanka začel urejati vaško gostilno (pušenšank) v Račjem dvoru in s tem tudi določil temo raziskovanja letošnji delavnici. Ker je bil šank kupljen v Sv. Juriju v Slovenskih goricah, je ta kraj postal tudi naš teren.

Letos sva namesto etnologinje Suzane Barbirić mentorstvo prevzeli študentki etnologije. Z Majo Kanop sva si razdelili temi in udeležence. Oblikovali sva dve skupini. Sama sem

izbrala trgovino. Pridružila sta se mi Tina in Rok. Šest dni smo prebili na terenu, zadnje tri dni pa smo namenili postavitvi razstave v Wagnerjevi hiši (to je prva hiša, ki jo je zavod prenesel v bodoči muzej).

Suzana Barbirić je na terenu opravila sondažno raziskavo in nam dala vprašalnike, po katerih smo se orientirali pri zbiranju podatkov. Izbiro pripovedovalcev in razdelitev dela v skupini pa je prepustila nama. Delo je bilo nekoliko olajšano, ker sem poznala teren, Maja pa je kot študentka tretjega letnika imela več izkušenj. Na žalost v Sv. Juriju nismo imeli organiziranega prenočevanja, tako da nam je vožnja jemala čas, ki bi ga sicer lahko porabili za spoznavanje terena. Kot mentorici sva udeležence vodili pri delu in jih skušali seznaniti z metodami etnološkega raziskovanja. Vsak je poskusil fotografirati, snemati in seveda spraševati. Po opravljenem delu smo imeli kosilo v tamkajšnji gostilni, potem pa smo pregledali in primerjali terenske zapiske, se pogovorili o naslednjem dnevu in izmenjali informacije o pripovedovalcih. Pri iskanju primernih pripovedovalcev smo se obrnili na župnika, ki nam je tudi dovolil, da smo brskali po župnijski kroniki, s katero so se dijaki prvič srečali.

Mojo skupino je zanimala predvsem oprema trgovin, zunanji videz (napisi nad vrati, morebitne reklame), odnosi med trgovci in vaščani ter kaj so v trgovini prodajali. V Sv. Juriju

⁶ Konkretno: analizo konstruiranja spola (*gender*) skozi diskurzivne prakse v nekdanji Sovjetski zvezi. Predavanje Finke Marianne Liljestrom iz Åbo Akademi University, 27. avgusta.

⁷ Med udeleženkami sta bili sicer tudi dve Afričanki, a obe belki.

smo odkrili tri trgovine, ki so bile v isti hiši kot gostilne in so v času, ki smo ga obravnavali, delovale vse hkrati. Po pripovedovanju smo poskušali rekonstruirati splošen videz vaške trgovine med obema svetovnima vojnoma in iz pogovorov izluščiti vsaj približno predstavo o vlogi trgovine na podeželju. Fotografirali smo nekdanje trgovinske prostore, pri pripovedovalcih dobili stare fotografije, risali tlorise in fasade ter si poskušali predstavljati notranjo razporeditev opreme. Druga skupina je na podoben način zbirala podatke o pušenšankih in gostilnah. Tudi v tem kratkem času nam je na terenu

uspelo zbrati dovolj predmetov (steklenic, predalov iz ene izmed trgovin, cenikov, itd.), fotografij in informacij za uspešno razstavo, ki smo jo postavili v Račjem dvoru in jo kasneje prenesli v Jurij, da smo lahko tudi domačinom predstavili opravljeno delo.

Pravi zaključek delavnice je pomenila izdaja biltena (*Račji dvor, muzej na prostem*). Bilten št. 2, Maribor 1996), v katerem smo predstavili rezultate raziskave v obliki povzetkov nalog s slikovnimi prilogami.

Simona Grmek

SVET IN MI IN ALMA

V sredo, 16. oktobra je v Klubu Cankarjevega doma potekalo prvo od šestih predavanj iz ciklusa *Svet in mi* z naslovom *Popotnica Alma Karlin*, ki ga že drugo leto zapored prireja Slovensko orientalistično društvo in Cankarjev dom. Gre za večere, na katerih nam raziskovalci, popotniki in umetniki skušajo predstaviti druge kulture in naš pogled na njih.

O Almi Karlin, lani ponovno odkriti ženski popotnici in posebnici iz Celja, ki je sama obredla svet, je bilo v prejšnjem letu že ogromno napisanega. K temu je v veliki meri pripomogla monodrama s Polono Vetrh v glavni vlogi, ki je bila premierno prikazana na prvem festivalu sodobnih umetnosti *Mesto žensk* leta 1995 v Ljubljani. Monodrama je predstavila Almo Karlin ne le širši slovenski javnosti, ampak tudi opozorila stroko na potrebo po obdelavi in natančnejšem pregledu bogatega gradiva o tej zanimivi ženski.

Dejstvo, da so se na okrogli mizi zbrali raziskovalci in poznavalci njenega življenja in dela s področja etnologije, literature in umetnosti, govori o njenem širokem delovanju.

V pogovoru so sodelovali Polona Vetrh in Uršula Cetinski (avtorica monodrame), ki sta predstavili Almo z umetniške plati, Vlado Šlibar, višji kustos iz Pokrajinskega muzeja v Celju, Ralf Čeplak, etnolog iz Slovenskega etnografskega muzeja - Muzeja neevropskih kultur v Goričanih, dr. Zmago Šmitek, profesor za neevropsko etnologijo na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, dr. Neva Šlibar, profesorica za moderno nemško in avstrijsko književnost na Oddelku za germanske jezike, ter Sonja Dular, ki je prav tako sodelovala pri nastajanju monodrame.

Zmago Šmitek je spregovoril o pomembnosti Alme Karlinove z etnološkega vidika in se ustavil pri treh značilnostih Alme - etnologinje. Na kratko je strnil vzdušje tistega časa in vplive okolja, ki so spodbudili Almin raziskovalni duh. V Celju sta namreč okrog leta 1900 obstajali dve društvi, ki sta približevali eksotiko takratnim navdušencem: t. i. Indijansko društvo ter Arktično društvo.

V etnološkem smislu je bilo Almino najbolj plodno obdobje na pacifiškem otočju, kjer je zbrala ogromno podatkov o južnomorskih kulturah in o tem pisala v svojih potopisih. Vendar prof. Šmitek ugotavlja, da se Alma v svojih potopisih ni preveč spuščala v globoke analize in tudi pisnih virov navaja zelo malo.

Enako pomembna kot opisi tujih kultur je tudi njena zbirka predmetov s potovanj, ki so od leta 1992 na ogled v Pokrajinskem muzeju v Celju. V zbirki je nekaj velikih in ogromno majhnih predmetov (spominkov), na podlagi katerih lahko sklepamo o Alminem socialnem stanju na potovanju. Ohranjene razglednice nazorno pričajo o smeri potovanja in o krajih, ki jih je obiskala. Celotna zbirka ima 900 inventarnih števil.

Almo skušajo opredeliti tudi kot pisateljico. Dr. Neva Šlibar je poudarila, da je pri njenem pisanju (pisala je tako potopise kot romane) z literarno-estetskega vidika treba upoštevati, v kakšnih pogojih in za koga je pisala. V njenih potopisih lahko vidimo pogled belke na tuje civilizacije in kulture. V poplavi odkrivanja cele vrste popotnic, ki so bile odrinjene v pozabo, bi lahko o njenih potopisih rekli, da ni bila preveč inovativna, njeno pisanje pa uvrstili v tradicionalnega. Čar njenih potopisov je predvsem v tem, česar v njih ni napisano, zlasti tisto, kar se nanaša na njeno zasebno življenje.

Sicer pa bo potrebno na tem področju še veliko raziskati, prevesti njene romane iz nemščine v slovenščino ter se "zakopati" med arhive, ki hranijo večino Karlininih rokopisov.

Ustvarjalke igre o Almi so na vprašanje, kdo je sploh bila Alma Karlin, enoglasno odgovorile, da je bila mistična, neoprijemljiva in drzna osebnost, ki jo je neka notranja sila gnala v svet. Morda pa jo je še najbolj spoznala in označila Polona Vetrh, ki je dejala: "Drobna, sama, malo žalostna..."